

Kohti yleisopetusta -

valmistavan opetuksen integraation kehittäminen Jyväskylässä

1 Hankkeen taustaa

Hankkeen alkaessa Jyväskylässä toimi viisi valmistavan opetuksen ryhmää neljällä eri koululla. Integraation käytänteet vaihtelivat suurestikin koulujen välillä ja perustuivat lähinnä taito- ja taideaineisiin. Oppilaiden saaminen mukaan muiden oppiaineiden tunneille on ollut haastavaa ja vaatinut usein neuvotteluja, koska luokanopettajat saattavat kokea integraation ylimääräiseksi työksi sekä epävarmuutta valmistavan opetuksen oppilaiden opettamisessa.

Valmistavan opetuksen opettajien käsitykset integraatiotunneista ovat perustuneet luokanopettajien ja koulunkäynninohjaajien kokemuksiin ja kertomaan. Myös valmistavan opetuksen opettajat ovat olleet varovaisia reaaliaineisiin integroimisessa, koska eivät konkreettisesti tiedä, mitä tunneilla tapahtuu ja/tai eivät tiedä, miten suunnitella ja antaa tukea reaaliaineissa integroitumiseen. Hankkeen ideana olikin siirtää valmistavan opetuksen opettaja omasta työtehtävästään vuodeksi samanaikaisopettajaksi oppilaiden mukaan integraatiotunneille. Näin mahdollistettaisiin oppilaiden pääseminen luonnontiedon tunneille sekä saataisiin käsitys siitä, miten integraatiota voitaisiin tukea, kun valmistavan opetuksen opettajalle avautuisi näköalapaikka samanaikaisopetuksen kautta. Tarkoituksena oli samalla jalkauttaa kielitieteisen opetuksen periaatteita ja suomi toisena kielenä opetuksen pedagogista osaamista luokkiin.

2 Tavoitteet

Hankkeen tavoitteiksi muotoutuivat:

- Lisätä oppilaiden integraatiota luonnontieteisiin ja matematiikkaan samanaikaisopetuksen avulla.
- Edistää kielenoppimista tiedonalojen kielen kautta.
- Kartoittaa käytännön tarpeita integraation onnistumiseksi.
- Luoda malli integraation tukemiseen reaaliaineissa ja matematiikassa.
- Vahvistaa opettajien pedagogista osaamista kielitieteisestä opetuksesta.

3 Toiminta

Syksyllä 2021

Integraation tukeminen pilottikoulussa: samanaikaisopetusta ja havaintojen keräämistä. Sen tarkastelua, millaisia rakenteita ja materiaaleja tarvitaan, että integraatio onnistuu.

Keväällä 2022

Samanaikaisopetus pilottikoulussa jatkuu. Koulutusta kielitietoisesta opetuksesta ja valmistavan opetuksen integraation käytänteistä kouluissa, joissa toimii valmistavan opetuksen ryhmä.

Syksyllä 2022

Opettajien kouluttaminen ja konsultointi tarpeen mukaan. Hankkeen loppuraportointi.

4 Tulokset

4.1 Samanaikaisopetus

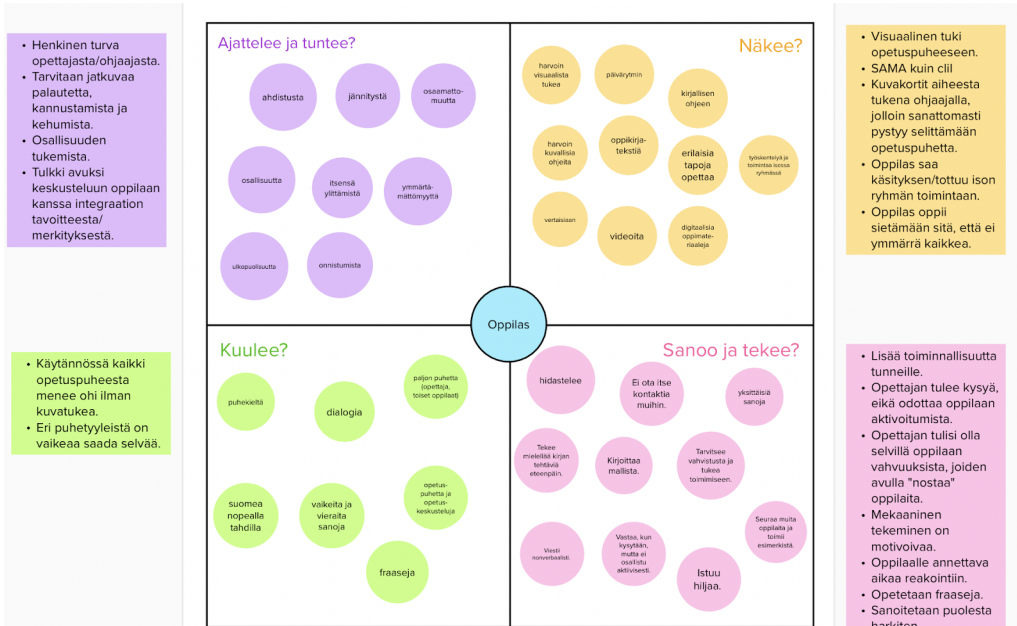
Samanaikaisopetus mahdollisti kuuden oppilaan integroitumisen ympäristötiedon ja matematiikan oppitunneille sekä neljän oppilaan opiskelun ikätasoisesti pienessä ryhmässä kyseisissä oppiaineissa. Lisäksi opettaja pystyi tukemaan kahden oppilaan lukemaan oppimista ja vahvistamaan lukutaitoa.

Samanaikaisopetus lisäsi valmistavan opetuksen ja yleisopetuksen dialogia. Oppituntien yhteydessä käytiin keskustelua kielitietoisesta opetuksesta, ja siitä miten myös yleisopetuksen S2-oppilaita voidaan tukea. Samanaikaisopettajan mukana oppitunneille siirtyi kuvallista tukea ja esimerkkejä siitä, miten visuaalisuutta voi opetuksessa hyödyntää. Luokanopettajat saivat myös varmuutta valmistavan opetuksen oppilaiden integraatioon ja opettamiseen. Keväällä 2022 osa opettajista koki, että oppilaat pärjäävät oppitunneilla myös ilman samanaikaisopettajaa, jolloin resurssia pystyttiin suuntaamaan muiden oppilaiden integraatiotunneille.

Kaiken kaikkiaan hankkeen kautta saatiin myönteinen kokemus integraatiosta myös muissa kuin taito- ja taideaineissa. Integroinneista on ollut helpompaa sopia luokanopettajien kanssa ja integraatio luonnontieteisiin on jatkunut syksyllä 2022 koulunkäynninohjaajien tuella. Syksyllä 2022 pilottikoululla toimii myös kaksi valmistavan opetuksen ryhmään, jolloin joustavilla järjestelyillä muutamille integraatiotunneille on edelleen saatu mukaan valmistavan opetuksen opettaja samanaikaisopettajaksi.

4.2 Havaintoja integraatiosta

Samanaikaisopetuksen aikana opettaja keräsi havaintojaan integraatiotunneilta empatiakartan avulla. KUVA 1. Tarkastelun keskiössä on valmistavan opetuksen oppilas, jonka kautta tarkastellaan mitä hän näkee, kuulee, sanoo ja tekee sekä ajattelee ja tuntee integraatiotunnin aikana.

Integraatiotunneilla oppilas näkee muun muassa: oppikirjatekstiä, videoita, kirjallisia ohjeita, digitaalisia oppimateriaaleja, vertaisten työskentelyä ja toimintaa isossa ryhmässä sekä erilaisia tapoja opettaa, mutta harvoin kuvallisia ohjeita tai muuta visuaalista tukea. Havaintojen pohjalta voidaan todeta opetuspuhe vaatii ehdottomasti visuaalista tukea. Pilottikoulun opettajilla on vahvaa kokemusta kielirikastamisesta englannin kielellä. Esimerkiksi ympäristöopin CLIL-tunneilla opettajalla on vahva kuvatuki opetuksessa koko oppitunnin ajan, mutta kun opetuskieli on suomi, kuvataukea ei juurikaan ole.

Jatkossa luonnonteiteen integraatioon voitaisiin varautua niin, että koulunkäynninohjaajalla on integraatiotunnilla kuvakortit oppitunnin aiheeseen liittyen, jolloin hän pystyy sanattomasti

selittämään oppilaalle opetuspuhetta. Tämän vuoksi luokanopettajien tulee jakaa pidemmän aikavälin suunnitelmat myös valmistavan opetuksen opettajan ja koulunkäynninohjaajan kanssa, jotta tunteihin osataan valmistaa ja varata mukaan oikeanlaista tukimateriaalia.

Integraatiotunnilla oppilas kuulee paljon dialogia, puhekieltä, vaikeita ja vieraita sanoja, fraaseja, opetuspuhetta ja opetuskeskusteluja. Ylipäätään opettajan ja oppilaiden välistä puhetta on paljon ja puhetahti on nopea. Eri puhetyyleistä on vaikeaa saada selvää ja käytännössä kaikki opetuspuheesta oppilaalla menee ohi ilman kuvatukea.

Kuulee?

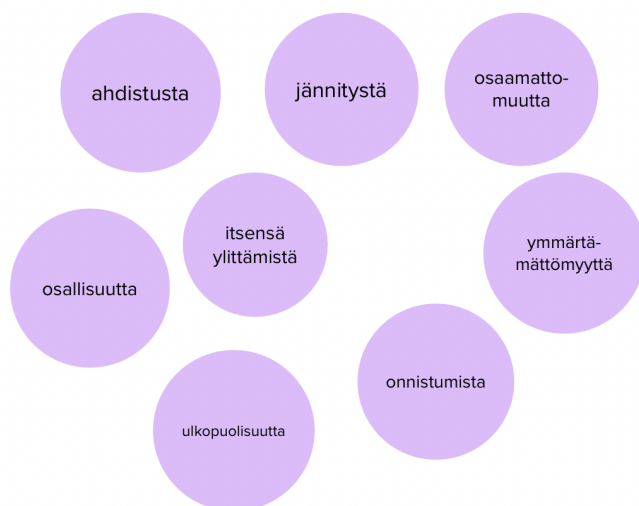
Oppilaan toiminta integraatiotunneilla vaihtelee tunnin rakenteen ja tehtävien mukaan. Oppilas saattaa hidastella, istua hiljaa ja olla muutoinkin passiivinen. Mallista kirjoittaminen onnistuu. Viestiminen voi pääasiassa tapahtua nonverbaalisesti muutamia yksittäisiä sanoja lukuun ottamatta. Oppilas ei välttämättä ota itse kontaktia muihin, mutta saattaa seurata tarkasti muita ja toimii heidän esimerkistä. Oppilas tekee mielellään kirjan tehtäviä eteenpäin, ja vastaa kun kysytään, mutta ei osallistu muutoin aktiivisesti oppitunnilla. Opettajan tulisikin kysyä eikä odottaa oppilaan aktivoitumista, mutta toisaalta oppilaalle tulisi myös antaa aikaa reagoida. Luokanopettaja olisi hyvä olla selvillä oppilaan vahvuuksista, joiden avulla voisi "nostaa" oppilasta ja vahvistaa hänen osallisuuttaan luokassa. Valmistavassa opetuksessa pitäisi opettaa oppilaalle hyödyllisiä fraaseja, joilla toimia yleisopetuksessa. Oppilaan puolesta sanoittamisen tulee tapahtua harkiten. Mekaaninen tekeminen on oppilaalle motivoivaa, mutta oppitunneille tulisi lisätä toiminnallisuutta, johon muita seuraamalla myös valmistavan opetuksen oppilaan on mahdollista osallistua. Myös sosiaalista integraatiota on tuettava, esimerkiksi pari- ja ryhmätyöskentelyt aikuisen tuella.

Sanoo ja tekee?

Oppilaan ajatuksia ja tuntemuksia oli vaikeampaa tunnistaa, mutta ilmeitä ja eleitä sekä toimintaa tarkkailemalla havaittiin ainakin seuraavia: ahdistusta, jännitystä, osaamattomuutta, ymmärtämättömyyttä ja ulkopuolisuutta, mutta toisaalta myös itsensä ylittämistä, onnistumista ja osallisuutta. Samanaikaisopettajan tai koulunkäynninohjaajan läsnäolo tuo oppilaalle henkistä turvaa. Oppilaan tulisi saada jatkuvaa palautetta, kehumista ja kannustamista, jotta pystyvyyden ja osallisuuden tunne vahvistuu. Integraation tavoitteet ja merkitys on tulee käydä läpi oppilaan kanssa niin, että hänkin ne ymmärtää. Tarvittaessa käytettävä keskustelussa tulkkia ymmärryksen varmistamiseksi.

Ajattelee ja tuntee?

Integraation aikana oppilas saa käsityksen siitä, millaista opiskelu isossa yleisopetuksen ryhmässä on ja tottuu ryhmän toimintaan. Samalla oppilas myös oppii sietämään sitä, ettei ymmärrä kaikkea, mitä tunnilla puhutaan. Integraation selkeät onnistumiset olivat: vertaisilta saatu myönteinen vastaanotto ja kannustus, onnistumisen kokemukset ja oman osaamisen osoittaminen, itsensä ylittäminen ja osallisuuden vahvistaminen. Kipupisteet taas liittyvät kommunikoinnin vaikeuteen vertaisten kanssa, tunteeseen siitä, että ei ymmärrä mitään, ulkopuolisuuden kokemukseen, ryhmätöihin osallistumisen sekä oman osaamisen osoittamisen vaikeuteen vieraalla kielellä.

4.3 Integroinnin saattaen -malli

Opettajan kokemusten ja havaintojen avulla luotiin integraation tukemiseksi "saattaen"-malli. Siihen on tarkennettu opettajan, ohjaajan ja oppilaan vastuut ja tehtäväkuvat integraatiotunneilla. Tarkoitus on, että tunneille mennään ensin vahvalla tuella, mutta kun oppilas tottuu ryhmään ja sen toimintatapoihin, voi ohjaajan läsnäoloa vähentää ja suunnata resurssia muualle.

Opetus integraatiotunnilla on luokanopettajan vastuulla. Opettaja antaa ohjeet, kohtaa valmistavan opetuksen oppilaan tasavertaisena ryhmän oppilaana ja myös arvioi oppilaan osaamista tavoitteiden mukaan. Tavoitteiden asettaminen tehdään yhdessä valmistavan opetuksen opettajan kanssa oppilaan opinto-ohjelman mukaisesti. Opettaja jakaa tietoa opetuksen jaksosuunnitelmat koulunkäynninohjaajalle ja tarvittaessa myös valmistavan opetuksen opettajalle, jotta ohjausta voidaan suunnata oikein. Luokanopettajan tulee myös kiinnittää huomiota kielitietoisuuteen, josta kaikki luokan oppilaat hyötyvät.

Koulunkäynninohjaajan työnkuvaan integraatiotunnilla kuuluu opetuksen (opetuspuheen) tukeminen esimerkiksi kuvakortein, ymmärtämisen varmistamista opettajan opetuksen ja/tai ohjeidenannon jälkeen. Ohjaaja on myös tuttu ja turvallinen aikuinen oppilaalle ja toimii myös linkkinä luokanopettajan ja valmistavan opetuksen opettajan välillä. Koulunkäynninohjaaja antaa tilaa oppilaan omille oivalluksille, eikä tee myöskään oppilaan puolesta asioita. Ohjaaja valmistaa tukimateriaalia integraatiotunneille esimerkiksi Papunetin kuvatyökalujen avulla. Tavoitteena on, että oppilaan osallisuus ryhmässä vahvistuu ohjaajan tuella ja hänestä tulee vähitellen tarpeeton.

Myös oppilaalla on integraatiotunnilla vastuita ja tavoitteita omasta toiminnastaan ja oppimisestaan. Oppilaan tulee noudattaa luokan sääntöjä. Hän opettelee isossa opetusryhmässä olemista, harjoittelee kuullunymmärtämistä ja pyrkii käyttämään koko kielivarantoaan. Oppilas hyödyntää aikaisemmin oppimaansa ja käyttää apunaan kääntäjiä, sanastoja ja kuvia. Integraatiossa oppilas oppii suomen kieltä ja oppiaineen sisältötietoa rinnakkain, erilaisia työskentely- ja oppimisen tapoja sekä tottuu isossa ryhmässä toimimiseen ja opiskeluun.

Valmistavan opetuksen opettaja sopii integraatiosta ja sen tavoitteista luokanopettajien kanssa ja hänellä on kokonaisvastuu oppilaan opinto-ohjelman laatimisesta ja sen toteuttamisesta. Parhaiten oppilaan opiskelua ja integraatiota tuettaisiin kahden valmistavan opettajan työparimallilla. Tällöin valmistavan opetuksen oppilaita voitaisiin ryhmitellä paremmin ikätasoisesti, integraatioon voitaisiin saada mukaan opettajan pedagogista osaamista. Kollegat voisivat myös tukea toisiaan vaativassa työssään ja oppilaiden lukujärjestyksien laatimiseen saataisiin lisää joustoja.

4.4 Henkilökunnan koulutukset

Keväällä hankkeen opettaja koulutti koulujen henkilökuntaa kielitietoisesta opetuksesta ja valmistavan opetuksen integraation käytänteistä neljällä koululla, joissa oli valmistavan opetuksen ryhmä/ryhmiä. Lisäksi hanketta esiteltiin erikseen kaikille valmistavan opetuksen opettajille yhteisessä tapaamisessa. Koulutuksien kesto vaihteli 2-3 tuntiin kunkin koulun tarpeista riippuen.

Koulutukset rakentuivat seuraavien teemojen ympärille:

- Miten tukea kieli- ja kulttuuritaustaisen oppilaan osallistumista ja vuorovaikutusta?
- Miten tukea oppilaan kielitaidon kehittymistä ja kielellisten resurssien hyödyntämistä oppimisessa?
- Kielitietoinen opetus ja kielitaidon kehittäminen osana eri oppiaineiden sisältöjen oppimista.
- Valmistava opetus ja integraation käytänteet.

Koulutusmateriaali jaettiin kouluille koulutuksen jälkeen omaan käyttöön.

5 Hankkeen tuloksien arviointia

Integraation toteutumista on seurattu pilottikoululla. Syksyllä 2022 kaikki koulun valmistavan opetuksen 21 lasta integroituivat yleisopetuksen matematiikan tunneille taito- ja taideaineiden lisäksi. Myös ympäristötiedon integraatiot alkavat suunnitellusti keväällä 2023 osalla oppilaista.

Pilottikoulussa tarjoutui syksyllä 2022 mahdollisuus kokeilla kahden valmistavan opettajan työparityöskentelyä ja yhteisopettajuutta, kun koululle perustettiin toinen valmistavan opetuksen ryhmä. Lukuvuonna 2021-2022 hankkeen kautta saadut hyvät kokemukset ovat edesauttaneet kokeilemaan oppilaiden joustavia ryhmittelyjä ja mahdollistanut myös toisen valmistavan opettajan resurssin suuntaamista muutamille integraatiotunneille samanaikaisopettajaksi. Hankkeen kautta saatu myönteinen kokemus valmistavan opetuksen oppilaiden integraatiosta on ylipäätään helpottanut integraatioista sopimista.

Yleisopetuksen luokanopettajat, erityisopettajat ja S2-opettajat hyödyntävät enemmän valmistavan opetuksen opettajan tietotaitoa ja konsultoivat myös yleisopetuksen S2-oppilaiden opetukseen liittyvissä asioissa.

Kevään 2022 koulutuksien myötä tietoa hankkeen tuloksista, valmistavan opetuksen integraation periaatteista ja saattaen -mallista on viety kouluille, mutta vielä on vaikeaa arvioida, miten ne ovat siirtyneet käytäntöön. Koulujen rehtorit ja henkilökunta ovat antaneet palautetta keväällä pidetyistä koulutuksista. Koulutukset sattuivat erittäin tarpeelliseen saamaan, kun kouluihin perustettiin uusia valmistavan opetuksen ryhmiä ukrainalaisia oppilaita varten. Keväällä 2023 suuri joukko oppilaita siirtyy valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen. Osa kouluista on jo kysynyt uusintakoulutusta henkilöstölleen sitä ennakoiden.

6 Yhteystiedot

Ida Peri
Hankekoordinaattori

Kortepohjan päiväkotikoulu
ida.peri@edu.jyvaskyla.fi
040 833 1544

Pia Bärlund
Palvelupäällikkö

Jyväskylän kaupunki
pia.barlund@jyvaskyla.fi
040 545 5257